

A KÜLKERESKEDELMI MÉRLEG PROBLÉMÁJÁHOZ.

HA MAGYARORSZAG mai állapotait a három-négy év előttiekkel összehasonlítjuk, sok tekintetben állapíthatunk meg haladást. Az állami gazdálkodás egyensúlya helyreállt. A társadalmi élet terén a bosszú, a gyűlölet, az elégedetlenség hangos kiáltozása elhallgatott. A gazdasági életbe visszatért a számítás és tervszerőség lehetősége; mindazon jelenségek, melyekről valamely közgazdaság helyzetét megítélni szoktuk — termelés mennyisége, tőkegyűjtés, munkapiac, áruforgalom, hogy csak a fontosabbakat említsük, — javuló képet mutatnak. Az ország külpolitikai elszigeteltsége megszűnt és nagy nemzeti tragédiánk jóvátételének kérdése az európai sajtó napirendjére került. Ezen a biztaton derengő láthatáron egyszerre csak felütötte fejét, mint két rém, két aggasztó tünet: a drágulás és a külkereskedelmi mérleg passzív egyenlegének hirtelen megnövekedése.

A nyugtalanság, melyet mindkettő keltett, indokolt. Nagyon élénken élnek még emlékezetünkben az elmúlt évek, melyekben a háború alatt az elsövel kezdődött, a háború után az utóbbival folytatódott közgazdasági helyzetünknek az a romlása, melynek ütemét a korona romlása lázmérő módjára mutatta. A talpraállítás eddig legszilárdabb eredményét: a pengőt féltjük elsősorban most is. És joggal. Minden pénz értéke két tényezőn nyugszik: mit kapok érte belföldön és mekkora benne a kereslet, illetőleg kínálat külföldön. A drágulás az előbbit, a kiviteelt felülmúló behozatal az utóbbit befolyásolja károsan, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy adósságaink a külfölddel szemben a külkereskedelmi forgalmon kívül a sok ugyanott felvett magán- és közkölcsön miatt is növekvőben vannak.

Sokak szerint ezek a tünetek a szanalás természetes következményei, melyek igazolják az azzal szemben táplált aggodalmakat. Az állampénzügyi helyreállítás érdekében folytatott kizárólagos és kérlelhetetlen finanspolitika szerintük visszafojtotta a közgazdasági élet szerves fejlődését, attól egyfelől óriási áldozatokat követelt, másfelől tevékenységét megbénította. A visszahatásnak előbb-utóbb el kellett következnie és csak természetes, hogy az ugyanazon pont ellen irányul, melynek annyi erőfeszítésbe kerülő megerősítése végeredményben mégis csak mesterkél volt: a pengő ellen.

Túlzottnak tartjuk ezt a beállítást. Kezdetől fogva el kellett készülni arra, hogy a szanalás a magángazdaság részére erőpróbát jelent. Azokat a gazdasági energiákat, melyekbe került, sőt azokat is, melyek megsemmisülése azt szükségessé tette, előbb-utóbb pótolni kell és természetes, hogy ez a művelet közgazdaságunk teljesítőképességét nagymértékben igénybe veszi. A drágulás egyik okozója éppen ez. A különböző című és nevű közterheket mindenki iparkodik tovább gördíteni másra és a nagy kő végül ott áll meg és azt találja meg, akinek már nincs kire áthárítania: a fogyasztót.

Ez a része a kérdésnek érthető és nem is nagyon veszedelmes, mert

igen egyszerűen magától fog orvoslódni, ha egyszer elérkezik a módja a közterhek mérséklésének. A nehezebben érthető és veszedelmesebb jelenség az, hogy noha már történt egy és más kisebb-nagyobb lépés a közterhek csökkentése terén, a várt következmény elmaradt és a drágaság nem enyhült. A közszolgáltatások leszállítása, bármekkora mértékben történt is, a termelési költséget csökkentette és ha ez az áralakulásban nem jut kifejezésre, annak csak két oka lehet: vagy más drágító tényező egyenlítette ki, vagy mesterségesen akadályozták meg a kedvező hatást. Az előbbinek semmi nyomára nem bukkantunk, tehát az utóbbi a valószínű! Ez ellen pedig csak az egészséges verseny nyújthat védelmet, melyet, ha magától nem következik be, meg kell teremteni vagy a közérdek védőinek, a hatóságoknak, vagy az érdekelteknek: a fogyasztóknak.

A feladatot, tudjuk, könnyebb így kitűzni, mint megoldani, de mégis, azt hisszük, hogy a drágaság előbb-utóbb részben maga-magától is elő fogja idézni ezt az ellenszerét. Mindenesetre ijesztőbb ennél a másik rém, a kereskedelmi mérleg útján megindult nagyfokú eladósodás. Nem szabad azonban magát a tény, hogy behozatali többletünk megnőtt, kiszakítva odaállítani és így vonni le belőle a következtetéseket. Nem mellékes az, hogy hogyan állt elő ez a behozatali többlet.

Az 1926. első felében behozatalunk 417 millió, az 1927. év első felében 521 millió pengőt tett ki. Az emelkedés 104 millió pengő, tehát 25%-os. Ugyanezen időszakokban a kivitel 347 és 343 millió pengő, vagyis 4 millió pengővel, közel 1%-kal csökkent. Ilyenformán a múlt év első felében mutatózó 70.2 millió pengővel szemben 1927-ben 178.6 millió volt a behozatali többlet, ami az előző évihez képest 154%-os emelkedés.

Ezek külkereskedelmünk főeredményei. Magukban véve joggal nyugtalanítanak. Azonban mindjárt szembeötlik, hogy ez a nagyarányú eltolódás csak a behozatal emelkedéséből állott elő, a nélkül, hogy a kivitt áruk összértéke apadt volna, — az 1% nem számottevő. Az ország exportálóképessége tehát nem csökkent, ami megnyugtatóbb, mint ha azonos vagy növekvő bevétel mellett a kivitel esett volna nagymértékben vissza, mert ez a termelőképeség visszaesésére mutatna.

De a behozatal alakulásának részletei is figyelmet érdemelnek. A cikkek közt ugyanis különbséget kell tenni a szerint, hogy azok a termelés céljait szolgálják, vagy közvetlenül fogyasztásra vannak szánva, vagy pedig mielőtt elfogyasztásra kerülnek, előbb még belföldön is fel- vagy átdolgozásra szorulnak-e. Amit úgy, ahogy a külföldről vesszük, elfogyasztunk, az megsemmisül a nélkül, hogy a nemzeti vagyont vagy jövedelmet gyarapítaná; különösen akkor, ha a fényűzést szolgálja. Ami a termelésbe kerül, akár mint feldolgozandó anyag, akár mint a feldolgozáshoz használt gép vagy eszköz, az nemzeti vagyonunkban tőkévé vagy árukészletté válik, melyek a behozatal révén keletkezett külföldi tartozásnak részben vagy egészben fedezetét képezik. Végül ami fogyasztásra kerül ugyan, de még előbb át kell alakítani itthon, részben a hazai termelést is foglalkoztatja, bizonyos mennyiségű termelőmunkát felvesz és ennyiben nem tisztán passzív tételt jelent. A külkereskedelmi mérleg behozatali többletének más és más a jelentősége és veszedelmessége a szerint, hogy a három fajta cikk melyikéből áll elő annak nagyobb része: a termelési, a még átalakítandó fogyasztási, vagy egyenesen fogyasztásra kerülő cikkekből.

A fontosabb behozatali cikkeket erre a három csoportra felbontva a következő képet kapjuk:

A)

Cikk megnevezése	Behozatal értéke millió pengőben		1927-ben több (+) vagy kevesebb (—) szemben 1926-ta	
	1926. I—VI. hó	1927. I—VI. hó	millió pengő	1926. évi behozatal % -ában
Nyers- és megmun- kált fa	43·2	67·5	+ 24·3	+ 57
Szén	25·0	25·8	+ 0·8	+ 3
Gépek és készülékek	14·2	19·0	+ 4·8	+ 34
Nyersfémek	12·8	16·2	+ 3·4	+ 27
Ásványolaj	8·3	11·8	+ 3·5	+ 42
Vasárúk	7·6	10·6	+ 3·0	+ 39
Villamosgépek és készülékek	4·9	6·7	+ 1·8	+ 37
Vasfélgyártmányok ..	3·5	4·5	+ 1·0	+ 29
Nyers- és ócskavas .	3·0	3·8	+ 0·8	+ 27
Nyersjuta	2·0	3·5	+ 1·5	+ 75
Vasérc	3·4	3·0	— 0·4	+ 12
Összesen	127·9	172·4	+ 44·5	+ 35

B)

Pamutfonál és cérna.	18·7	17·9	— 0·8	— 4
Nyersdohány	19·8	14·8	— 5·0	+ 25
Nyersbőr	3·2	8·9	+ 5·7	+ 177
Gyapjúfonál	5·7	8·8	+ 3·3	+ 58
Selyem és selyem- fonál	2·7	7·0	+ 4·3	+ 159
Nyerspamut	5·4	6·5	+ 1·1	+ 20
Gyapjú	3·1	5·3	+ 2·2	+ 71
Összesen	58·4	69·2	10·8	+ 18

C)

Pamutszövet	39·3	39·0	— 0·3	— 01
Gyapjúsövet	19·8	23·6	+ 3·6	+ 18
Papiros és papirosárú	15·8	17·3	+ 1·5	+ 9
Kikészített bőr	7·3	12·0	+ 4·7	+ 64
Gase, krepszövet tisza selyemből...	5·2	8·4	+ 3·2	+ 61
Selyem és félselyem- szövet	5·4	8·2	+ 2·8	+ 52
Déligyümölcs	3·1	6·3	+ 3·2	+ 103
Prémbőr	2·0	5·0	+ 3·0	+ 150
Üveg és üvegárúk .	4·1	4·6	+ 0·5	+ 12
Kaucsukárúk	2·9	4·2	+ 1·3	+ 45
Nyerskávész	4·0	3·9	— 0·1	— 2·5
Kötöttárúk pamutból	4·9	3·7	— 1·2	— 5
Nyersrizs	3·7	3·2	— 0·5	— 14
Személyszállító automobil	3·9	3·1	— 0·8	— 21
Összesen	121·4	142·5	21·1	+ 17

Az első, ami szembeötlő, hogy egyes cikkek, melyek, ahogy behozatalra kerültek, — déligyümölcs, prémőr, — vagy feldolgozás után — nyersőr, selyem és selyemfonál — tisztán fogyasztási, sőt fényűzési cikkek, igen nagymértékben — 103—177%-kal — emelkedtek. Ez mindenesetre azt mutatja, hogy a nemzet közgazdasági kötelességtudása nem áll azon a fokon, melyet a nehéz viszonyok megkövetelnének. A mi szempontunkból azonban nem ez a leglényegesebb, hanem, hogy milyen cikkekért ment ki a sok pénz külföldre.

A három csoportba eső főbb cikkekből a behozatal 1927. első felében összesen 76-4 millió pengővel haladta meg az 1926. év ugyanazon időszakát. Ebből

a termelési cikkekre esik	44.5 millió	P = 58%
a még átalakítandó fogyasztási cikkekre.	10.88 millió	P = 14%
a kész fogyasztási cikkekre	21.1 millió	P = 28%

Tehát a behozatali többletnövekedéséből 72% olyan cikkekre esik, melyek a hazai termelés foglalkoztatását jelentik. Ha pedig azt nézzük, milyen szerepet játszik a három árucsoport az ezekből való behozatal összességében 1926. és 1927-ben, hasonló eredményhez jutunk:

	1926. I—VI. hó o/o	1927. I—VI. hó o/o
a termelési cikkekre esik	41	46
a még átalakítandó fogyasztási cikkekre	16	18
a kész fogyasztási cikkekre	43	37

A fogyasztási cikkek jelentősége megcsappant. Mindezek igazolják, hogy a behozatali többlet megnövekedése az ipari konjunktúra fellendülésének következménye. De igazolják azt is, hogy a mai Magyarországon az ipar erősebb foglalkoztatása szükségképp a behozatal növekedését vonja maga után.

Ily körülmények közt, bármennyire nem kívánatos, a behozatali többlet magában véve nem feltétlenül veszedelmes. A kérdés súlypontja ez esetben a későbbi fejlődésre terelődik át: milyen hatással lesz közgazdaságunk alakulására a termelésnek az a fokozódása és a termelési lehetőségeknek az a szélesbedése, mely a termelési cikkek behozatalának megnövekedésében jelentkezik? Ez a lényeges. Mert ha a felfokozott termelés eredménye is teljesen eltűnik a belső fogyasztás moloch-torkában, akkor a külfölddel szemben keletkezett adósságaink véglegessé váltak és csak egy későbbi gazdasági időszak jobb gazdálkodásával lesznek törleszthetők. Ha ellenben képesek leszünk a fokozott mértékben importált termelési cikkekkel feleslegeket produkálni, melyek akár mint itthon maradó tőke a nemzeti vagyont, akár mint exportcikkek a kivittelt gyarapítják, akkor nyugtalanságra e miatt nincs ok, mert hiszen a behozatali terhek fedezete és törlesztése biztosítva van.

Vájjon az előbbi vagy az utóbbi eset forog-e fenn ma, csak később fog kiderülni. Mindenesetre, ha az utóbbi, a kedvezőbb esettel állunk szemben, ennek bizonyos idő múlva jelentkeznie kell vagy a kivitel emelkedésében, vagy a behozatal csökkenésében. Vagyis a kereskedelmi mérleg alakulásának problémája nem annyira a jelen, mint a jövő részére jelent feladatot.

Mivel ipari termelésünk — hála a trianoni határoknak — minden körülmények közt részben behozatalon nyugszik, természetes, hogy annak

az ipari konjunktúrának, melyet a külföldi kölcsönök beruházásokra való felszabadítása idézett elő, a külkereskedelmi mérlegben meglátszik a nyoma.

Az a kérdés azonban, ki fizeti meg végeredményből az importált cikkeknek az árát. Nyilvánvalóig az a termelési ág, amelyik exportál. Ez pedig Magyarországon a mezőgazdaság. Mutatja ezt az alábbi összeállítás, mely ugyan ismét csak a fontosabb cikkeket öleli fel, de itt megfelel, hiszen az összes kivitel értékének 80%-ára kiterjed:

I.

Kivitel értéke millió pengőben

	1926. I—VI. hó	1927. I—VI. hó
Vágó- és igásállat.....	49·2	47·4
Búza	38·7	34·5
Rozs	12·0	24·0
Liszt	30·8	19·9
Tojás	21·6	19·8
Baromfi	10·2	14·8
Disznózsír, szalonna	18·5	10·4
Friss és elkészített hús, kolbász	10·1	5·6
Gyapjú	7·5	5·1
Lóhere- és lucernamag.....	2·7	4·6
Burgonya	0·7	4·6
Tengeri	17·0	4·5
Nyersbőr	3·2	4·3
Olajos magvak	2·2	3·6
Árpa	1·8	2·9
Zab	4·6	2·7
Összesen mezőgazdasági kivitel.....	232·8	208·7
Összes kivitel	346·9	342·6
Fenti mezőgazdasági kivitel aránya összes kivitelhez	67%	61%

II.

Cukor	9·9	11·0
Gépek és készülékek	8·1	9·7
Vasfélgépjárművek	4·3	7·8
Pamutszövet	3·3	5·4
Kőszén	6·9	3·3
Elkészített gyógyszerek	0·4	3·0
Selyem és selyemfonál	2·1	2·8
Összesen ipari kivitel	31·0	43·0
Összes kivitel	346·9	342·6
Fenti ipari kivitel aránya összes kivitelhez	8·9%	12%

A kivitel értékének 67, illetőleg 61%-a a főbb mezőgazdasági cikkekre esik. Ezzel szemben, ha az első táblázatból megkeressük azokat a behozatali cikkeket, melyeket *tisztán* az ipar használ fel — tehát például a szenet és ásványolajat már figyelmen kívül hagyva — megállapíthatjuk, hogy ezek értéke az egész behozatal értékének 1926. első felében 39, 1927. első felében 40%-a. A többi túlnyomóan fogyasztási cikk, s belőle is mindkét évben

7% esik gase, krepp, déligyümölcs, prémbőr, kaucsukáru, nyerskávè, kötöttáru, rizs és automobilra, melyeket kizárólag a városi, tehát ipari lakosság fogyaszt. Ellenben a főbb kiviteli cikkek összértékéből mind-össze 8,9, illetőleg 12% az ipari cikk.

Szembem áll tehát egy 47%-ig tisztán az ipar céljaira történő behozatal egy 12%-ot kitevő ipari és 61%-ot kitevő mezőgazdasági kivittel. Igaz, hogy a mezőgazdaságnak és a belőle élőknek is szükségük van ipari cikkekre s így közvetve az ipari behozatal ezek érdekében is történik. De itt nem arról van szó, szükséges-e a behozatal vagy sem, hanem, hogy mire nehezedik a nagy behozatali többlet. A válasz a fenti számokban van. A mezőgazdaságnak kell fizetnie azért a behozatalért, mely az ipar érdekében történik.

A behozatali többlet megnövekedésével kapcsolatban több oldalról az a gondolat merült fel, hogy éppen az teszi szükségessé a magyar ipar fejlesztését. Fokozódó ipari exporttal kell helyreállítani a külkereskedelmi mérleg egyensúlyát. Nem énjük ezt az érvelést, mikor köztudomású, hogy Csonka-Magyarországon a bauxitot, némi szenet és vasércet kivéve, az összes ipari nyersanyagok hiányoznak és e miatt az ipari termelés fejlődésének ipari nyersanyag-, gép- és eszközbehozatal szükségképeni előfeltétele. Hiszen a múlt év első feléhez képest elért 12 millió pengőnyi ipari kiviteli többlet 44 millió pengőnyi termelési célt szolgáló ipari behozattal járt együtt!

A külkereskedelmi mérleg javulásába vetett reményeket az ipar fejlődésére alapítani szerintünk kockázatos dolog. A külkereskedelmi forgalomban nemzetgazdaságok állnak egymással szemben és a természeti, ha tetszik: gazdaságföldrajzi adottságok a döntők. Ezek Csonka-Magyarországban a mezőgazdaságot jelölik ki a legfontosabb termelési ágak. Ezt igazolják a kiviteli viszonyok is. Ezért a külkereskedelmi mérleg alakulásában a behozatali többlet megduzzadásánál is veszedelmesebb a mezőgazdasági kivitelnek 67%-ról 61%-ra való visszaesése és az, hogy a főbb behozatali cikkek közt egyetlen olyan nincs, mely kifejezetten a mezőgazdasági termelés intenzívbbé válására mutatna.

Tehát ipari termelésünk fokozása céljából adósodunk el s ezt a mezőgazdasági kivitel emelésével kellene ellensúlyoznunk, ugyanakkor azonban a behozatal alakulása semmiképp sem mutat arra, hogy a mezőgazdaság intenzívbbé, teljesítőképesebbé tétele terén nevezetesebb haladás történt volna. Félő, hogy az ipar által vállalt kötelezettségeket a mezőgazdaság nem lesz képes törleszteni. És a tulajdonképeni veszélyes időpont akkor fog bekövetkezni, ha az ipari konjunktúra megszűntével felettünk fog lebegni a külkereskedelmi mérlegnek tekintélyes, sőt a fizetési mérlegnek még tekintélyesebb deficitje, a nélkül, hogy egy a behozatali beruházások következményeképp is megerősödött mezőgazdaságra lehetne számítanunk.

Ha a kereskedelmi mérleg alakulásából valami tanulságot akarunk levonni, az csak az lehet, hogy ezt a veszedelmet felismerjük és ellene idejében védekezzünk.

IHRIG KÁROLY